Perspectiefnota 2024

gemeente Berkelland

INHOUDSOPGAVE

Perspectiefnota 2024 1
Inhoudsopgave 3
Voorwoord 4
Leeswijzer 5
Ontwikkelingen 2024-2027 6
Uitgangspunten 8
Onze aantrekkelijke leefomgeving 11
Passend wonen 14
Vitaal Platteland 16
Nieuwe energie 18
Een toekomstbestendig sociaal domein 19
Sport en cultuur bewegen je! 22
Werken en leren 25
Veiligheid 27
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering 28
Algemene dekkingsmiddelen 29
Bijlage 1: Stand van reserves 31

VOORWOORD

Deze perspectiefnota 2024 is de opmaat naar de Programmabegroting 2024-2027. Het meerjarenperspectief dat we nu presenteren is aanzienlijk ongunstiger dan bij de vorige Programmabegroting 2023-2026. Dit komt voornamelijk doordat we nu, net als de Rijksoverheid, de prijsstijgingen over 2022 en 2023 hoger inschatten dan een jaar geleden. Dit werkt structureel door over de komende jaren. Het Rijk heeft eind vorig jaar al aangekondigd dat (in de meicirculaire) in ieder geval een beperkte ‘compensatie’ komt voor die prijsstijging over 2022 en 2023. Wij verwachten echter dat het onvoldoende zal zijn om een positief meerjarensaldo te krijgen.

Ons perspectief heeft nu een beperkt tekort voor 2024 en een fors tekort in 2026 en 2027. Als de meicirculaire meevalt kunnen wij in september zonder ingrijpende bezuinigingen een sluitende begroting (jaarschijf) voor 2024 presenteren. Met een aantal technische maatregelen en de kaasschaafmethode kunnen we haar dan sluiten. Anders gezegd: “We begroten met durf en varen scherper aan de wind.” Een sluitende jaarschijf 2024 is in principe voldoende voor onze toezichthouder. We verwachten dan wel tekorten te presenteren op de jaarschijven 2026 en 2027.

Met een rekeningoverschot van € 7,7 miljoen in 2022 klinkt dat misschien vreemd. Maar in onze begroting moeten we structurele lasten dekken met structurele inkomsten. Het rekeningresultaat van 2022 is eenmalig en daarmee kunnen we de prijsstijgingen niet dekken. Wat wel kan en we nu ook doen is het dekken van investeringen in onderwijs en sport. In de Programmabegroting 2023-2026 hebben we al aangegeven te gaan reserveren voor deze grote investeringen van tientallen miljoenen. Destijds was er nog zicht op overschotten in het meerjarenperspectief. Die er nu niet meer zijn. Er blijven dus minder mogelijkheden om geld te reserveren over.

Eind april publiceerde het Rijk de voorjaarsnota. Deze voorjaarsnota van het Rijk heeft consequenties voor de inhoud van de nog te verschijnen (waarschijnlijk rond 1 juni) meicirculaire 2023 van het gemeentefonds. We willen op basis van de voorjaarsnota van het Rijk geen voorschot nemen op de uitkomst van de meicirculaire, maar het lijkt er in ieder geval op dat het extra nadeel in 2027 wat kleiner wordt. Dat is gunstig voor ons. Al zal er volgens de VNG (in haar ledenbrief van 17 mei 2023 over deze voorjaarsnota) nog steeds sprake zijn van een grote terugval van financiële middelen in het gemeentefonds vanaf 2026. De VNG blijft in gesprek met het Rijk over de korting. Wij zien op dit moment nog geen noodzaak om al concrete ombuigingen voor te stellen om de geprognosticeerde tekorten in 2026 en 2027 op te lossen. We bereiden ons met een inventarisatie van mogelijkheden wel voor om gemotiveerd met voorstellen te komen als de meicirculaire tegenvalt. Of als actie van de VNG richting het Rijk niet tot resultaten leidt.

Op het moment van samenstellen van deze perspectiefnota 2024 zijn de uitkomsten van de meicirculaire nog niet bekend. Wij sturen u daarom, waarschijnlijk bijna gelijktijdig met het ontvangen van deze perpectiefnota, een raadsbrief met de uitkomsten van de meicirculaire en welk perspectief dat voor de gemeente Berkelland geeft.

LEESWIJZER

De perspectiefnota begint met het weergeven van de situatie. Hierin geven we aan welke ontwikkelingen en besluiten tot de huidige situatie hebben geleid. Vervolgens geven we per onderdeel een korte toelichting. In de programma's komen de verschillende onderdelen (indien van toepassing) terug en wordt er dieper op ingegaan.

De perspectiefnota is de kadernota voor de begroting 2024 en de meerjarenbegrotingen 2025 tot en met 2027. In de perspectiefnota zeggen we niets over het lopende begrotingsjaar 2023. Dit doen we in de bestuursrapportage 2023. We hebben wel gekeken naar de ontwikkelingen die we in 2023 zien en die naar onze mening een structureel effect hebben. Deze zijn verwerkt in de perspectiefnota onder autonome ontwikkelingen. Bij de programma's worden deze ontwikkelingen toegelicht.

In deze perspectiefnota is beperkt nieuw beleid opgenomen. En met uitzondering van het door uw raad besloten nieuw beleid ook alleen budgettair neutraal nieuw beleid. Dit doen we om twee redenen. Ten eerste is het merendeel van onze ambities al opgenomen in de begroting en de meerjarenbegroting. Ten tweede willen we geen extra druk leggen op het verslechterde meerjarenperspectief.

Deze perspectiefnota kent 1 bijlage.
In bijlage 1 is de stand van de reserves weergegeven.

Lezen van tabellen
In de tabellen staan de negatieve getallen aan de lastenkant voor extra lasten, aan de batenkant staan negatieve getallen voor minder inkomsten. Positieve getallen staan aan de lastenkant voor een afname in de lasten, aan de batenkant staan positieve getallen voor extra inkomsten.

ONTWIKKELINGEN 2024-2027

We zien dat de meerjarenbegroting onder druk blijft staan. Deels door externe ontwikkelingen en deels door het feit dat tegenover de taken die we van het Rijk krijgen onvoldoende middelen staan. Daar komen onze eigen ambities ook nog bij.

Overzicht

In onderstaande tabellen hebben we de meerjarenbegroting geactualiseerd. Het beeld dat in de tabellen zichtbaar is gemaakt bouwt op van de begroting 2023 naar de stand van zaken zoals we die nu kennen. Onder de tabellen wordt per onderdeel een korte toelichting gegeven.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Begroting 2023	3.807	7.360	2.578	-576
Ontwikkelingen uit jaarrekening	40	40	40	40
Autonome ontwikkelingen	-4.997	-5.750	-5850	-5.722
Nieuw beleid	-145	-145	-145	-145
Meerjaren saldo	**-1.295**	**1.505**	**-3.377**	**-6.403**

Ontwikkelingen uit de jaarrekening

In de jaarrekening 2022 is een ontwikkeling terug te vinden die een structureel effect heeft. Het gaat om de kosten voor externe advisering. Deze kosten kunnen met € 40.000 naar beneden worden bijgesteld.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Externe advisering	40	40	40	40
Meerjaren saldo	**40**	**40**	**40**	**40**

Autonome ontwikkelingen

Autonome ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die onontkoombaar zijn. Als gemeente hebben we geen directe invloed op de ontwikkeling. De autonome ontwikkelingen zijn op te splitsten in 3 categorieën.

1. Loon- en prijsontwikkelingen
   Deze ontwikkelingen doen zich voor doordat producenten hun prijzen verhogen en door afspraken in de CAO. Als basis gaan we uit van de cijfers van het CPB zoals deze gepubliceerd worden in de meicirculaire.
2. Begrotingen gemeenschappelijke regelingen
   De begrotingen van gemeenschappelijke regelingen zijn voor ons een autonome ontwikkeling. Het algemeen bestuur van de gemeenschappelijk regeling stelt de begroting vast. Vervolgens is de bijdrage die daarin voor ons staat genoemd een feit. We kunnen in de algemeen bestuursvergadering wel invloed uitoefenen, maar deze is zeer beperkt.
3. Gevolgen van besluiten.
   In de loop van het jaar worden besluiten genomen, door ons maar ook door andere organisaties die een effect hebben op onze uitgaven.

Het structurele effect van de autonome ontwikkelingen is € 5.722.000. In de programma's worden de autonome ontwikkelingen toegelicht.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Loon- en prijsstijging	-3.315	-3.690	-3.940	-4.190
Gemeenschappelijke regelingen	-347	-347	-347	-347
Gevolgen van besluiten	-1.335	-1.713	-1.563	-1.185
Meerjaren saldo	**-4.997**	**-5.750**	**-5.850**	**-5.722**

Nieuw Beleid

In deze perspectiefnota is slechts een onderdeel voor nieuw beleid opgenomen met financiële consequenties. Dit betreft het nieuw beleid als gevolg van amendement A-23-04 Integraal veiligheidsplan. Bij een aantal programma's is wel budgettair neutraal nieuw beleid opgenomen.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Passend wonen				
Volkshuisvestingsprogramma	0	0	0	0
Wet goed verhuurderschap	0	0	0	0
Een toekomstbestendig sociaal domein				
Taakstelling Wmo	0	0	0	0
Taakstelling Jeugdzorg	0	0	0	0
Uitbreiding leerplichtambtenaar	0	0	0	0
Sport en cultuur bewegen je				
Sport- en beweegvisie	0	0	0	0
Subsidies	0	0	0	0
Afzien van bezuiniging op Sportfederatie Berkelland	0	0	0	0
Bibliotheek	0	0	0	0
Evenementenmakelaar	0	0	0	0
Veiligheid				
Motie A-23-04 Integraal veiligheidsplan	-145	-145	-145	-145
Totaal wensen en investeringen	**-145**	**-145**	**-145**	**-145**

Financiële ontwikkelingen na de Perspectiefnota

De bestendige gedragslijn die wij volgen bij het opstellen van de Perspectiefnota is, dat we uitgaan van de situatie zoals deze bekend is tot de meicirculaire. Er zijn grote onzekerheden rond het financiële meerjarenperspectief. Met name de sterk oplopende inflatie als gevolg van de stijgende energieprijzen en de krapte op de arbeidsmarkt zorgen dat we de prijzen voor investeringen slecht te begroten zijn. Daarnaast blijft onduidelijk of de kosten voor de jeugdzorg gecompenseerd zullen worden en hoe er wordt omgegaan met het ravijnjaar 2027. Naast deze ontwikkeling moeten wij ook een nieuw energiecontract afsluiten per 1 januari 2024. Het traject hiervoor is opgestart er is nog geen zicht op de uitkomst. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de extra kosten gedekt kunnen worden uit de compensatie die wij krijgen voor het vervroegd beëindigen van het contract met Gazprom. De extra kosten die hier mee gemoeid waren zitten in de begroting.

UITGANGSPUNTEN

Inleiding

Begrotingsuitgangspunten zijn nodig om de begroting 2024-2027 op een consistente manier op te bouwen. Door de begrotingsuitgangspunten vast te leggen is ook voor iedereen terug te vinden waar bij het opstellen van de begroting rekening mee is gehouden. De uitgangspunten passen we toe op de begroting 2024. Voor de jaren erna hanteren we het principe van constante prijzen. Dit betekent dat we voor de jaren na 2024 uitgaan van een situatie waarin de kosten niet stijgen door loon, prijs of rente aanpassingen. Datzelfde geldt ook voor de inkomsten.

Uitgangspunten in het kort

Uitgangspunt					
Lasten					
Prijsstijging 24					Op basis van meicirculaire voorlopig 3,1%
Subsidies					Op basis van meicirculaire 80% loonvoet, 20% prijsstijging. Voorlopig 4,62%
Gemeenschappelijke regelingen					Begroting gemeenschappelijke regeling
Salarissen					Op basis va meicirculaire. Voorlopig 3,1%
Kapitaallasten					1e afschrijving in het jaar na gereedkoming
Baten					
Belasting onroerende zaken (OZB)					6,00%
Toeristenbelasting					
Overige belastingen					Op basis van meicirculaire. Voorlopig 3,1%
Rioolrecht					Kostendekkend
Afvalstoffenheffing					Kostendekkend
Leges					Kostendekkend
Overige opbrengsten					Op basis van meicirculaire. Voorlopig 3,1%
Overige uitgangspunten					
Onvoorzien					€ 200.000
Prijspeil meerjarenbegroting					Constante prijzen, prijspeil 2024
Algemene uitkering gemeentefonds					Op basis van meicirculaire
Eenheden algemene uitkering	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Inwoners	43.950	43.820	43.450	43.265	43.075
Huishoudens	19.200	19.460	19.440	19.420	19.400
Woonruimten	20.623	20.773	20.933	21.008	21.088
Bedrijven	5.195	5.195	5.195	5.195	5.195

Toelichting uitgangspunten

Prijsstijging
Het inflatiepercentage halen we ieder jaar uit de gemeentefondscirculaire. Dit is het door het Centraal Planbureau (CPB) bepaalde percentage voor het komende begrotingsjaar (2024) voor overheidsbestedingen.

Salarissen
De salarissen rekenen we door naar de formatie zoals die op 1 juni 2023 (begroting) bekend is. We gaan uit van een percentage van 3,6%.

Gemeenschappelijke regelingen
Een groot deel van onze taken wordt uitgevoerd door gemeenschappelijke regelingen. Voor het uitvoeren van deze taken zijn wij een bijdrage verschuldigd. De bijdrage wordt jaarlijks door het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling vastgesteld door de vaststelling van de begroting van de gemeenschappelijke regeling. Voor de perspectiefnota volgen wij de conceptbegrotingen van de verschillende gemeenschappelijke regelingen.

Kapitaallasten
De kapitaallasten van de gerealiseerde en lopende investeringen rekenen we voor de programmabegroting door na vaststelling van de jaarstukken. In de begroting 2023 nemen we het investeringsplan voor 2023 op. Dit zal voortvloeien uit wensen die opgenomen zijn in Bijlage 3 aangevuld met investeringen die voortvloeien uit een raad- en collegeprogramma.

Belastingen (OZB)
Voor de OZB en overige belastingen hanteren we de volgende uitgangspunten:
• Vanaf 2022 wordt de autonome groei van het aantal woningen en bedrijven verwerkt in de begroting om hiermee extra lasten die vanuit deze groei ontstaan op te vangen;
• De totale opbrengst na autonome groei wordt verhoogd met 6% conform eerdere besluitvorming uit Berkelland in Balans, 2024 is het laatste jaar van de stijging met 6%;
• De tarieven worden gecorrigeerd voor de stijging van de waarde van woningen en bedrijven.

Toeristenbelasting
De toeristenbelasting wordt aangepast op een manier die recht doet aan Motie M22-24.

Reclamebelasting
Het tarief voor de reclamebelasting wordt afgestemd met de Stichting ondernemersfonds Berkelland. De opbrengst van de reclamebelasting wordt aan het doorbetaald.

Riolering
De tarieven zijn kostendekkend.

Afval
De tarieven voor afval zijn kostendekkend.

Leges
Het beleid is om kostendekkende tarieven te hanteren voor leges, overige diensten en overige opbrengsten. In de praktijk hanteren we een prijsindexering omdat er geen regels zijn op basis waarvan we de kostendekkendheid kunnen berekenen. Als gevolg van de besluitvorming uit Berkelland in Balans verhogen we de bouwleges met meer dan een indexpercentage. Bij leges die ook een rijksdeel kennen (burgerzaken), volgen we de landelijk vastgestelde tarieven.

Overige opbrengsten
Onder overige opbrengsten valt bijvoorbeeld de verhuur van gebouwen en gronden.

Stelpost onvoorzien
In de financiële verordening van de gemeente Berkelland is opgenomen dat we € 200.000 ramen voor onvoorziene kosten. Dit is niet bedoeld om alle wijzigingen in de begroting op te vangen. Het gaat hier alleen om de onvoorziene, onvermijdbare en onuitstelbare uitgaven (de 3 O's).

Prijspeil meerjarenperspectief
Voor het meerjarenperspectief hanteren we constante prijzen en lonen. Het prijspeil in de begroting is dat van 2024. Dit betekent dat we prijsstijgingen niet doorrekenen aan de lastenkant in de volgende 3 jaren, maar ook niet aan de batenkant. Ook het meerjarenperspectief van de Algemene uitkering benaderen we op die manier.

Algemene uitkering gemeentefonds
De Algemene uitkering krijgen we van het Rijk. Deze Algemene uitkering hangt aan de ene kant samen met de omvang van de overheidsuitgaven en aan de andere kant met de taken die ermee gemoeid zijn. De ontwikkelingen hierin meldt het Rijk via (gemeentefonds)circulaires. Voor de perspectiefnota gebruiken we de meicirculaire 2023. Voor de begroting baseren we ons ook op

de informatie uit de meicirculaire 2023. Ontwikkelingen die vervolgens in de septembercirculaire 2023 worden genoemd, benoemen we bij de behandeling van de begroting in november 2023.

Eenheden Algemene uitkering
De berekende eenheden in de Algemene uitkering zijn van belang bij het onderbouwen van begrotingsbudgetten. Naast eigen prognoses, maken we ook gebruik van schattingen van het Rijk en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Uitgangspunten beschikbaarstelling reserves en kredieten

Beschikking over reserves
Het instellen van, het beschikken over en het toevoegen aan reserves is de bevoegdheid van de raad. Dit gebeurt via een afzonderlijk raadsvoorstel. Het kan ook onderdeel vormen van de begroting, een tussenrapportage of de jaarrekening.

Investeringskredieten
Bij de vaststelling van de begroting stelt de raad de investeringskredieten voor de betreffende jaarschijf beschikbaar. Na een collegebesluit over het feitelijke uitvoeringsplan worden kredieten definitief beschikbaar gesteld en kan de daadwerkelijke uitvoering starten.

ONZE AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING

Wat speelt er?

Onderhoud/investeringen in wegen
In 2011 heeft u besloten om voor de onderhoudskwaliteit van wegen het scenario 'overwegend laag' te hanteren. Daarbij is voor grotere delen van het areaal gekozen voor kwaliteitsniveau ‘laag’. De meer doorgaande wegen en de wegen in het centrum worden onderhouden op kwaliteitsniveau ‘basis’. Voor de fietspaden is gekozen voor kwaliteitsniveau ‘hoog’.
De kosten voor wegenonderhoud en de kapitaalslasten voor investeringen in wegen nemen de komende jaren toe en we zullen daarvoor in de komende jaren middelen moeten vrijmaken in de (meerjaren) begroting, willen we ons afgesproken niveau (overwegend laag) kunnen vasthouden.
Onderstaande (Berkellandse) kenmerken zijn van invloed op het onderhoud en kwaliteit van het wegenareaal:

- We hebben een groot areaal van (met name asfalt) wegen gelegen in het buitengebied, dat door een toename van zwaar (landbouw gerelateerd) verkeer steeds zwaarder belast wordt en daardoor sneller slijt en sneller aan reconstructie toe is;
- De huidige profilering (inrichting) van wegen voldoet op veel plekken niet aan huidige eisen en het hedendaagse gebruik;
- We hebben veel last van wortelopdruk van bomen dicht langs wegen;
- Binnen de verschillende kernen zijn de wegen voornamelijk uitgevoerd in elementen;
- Het wegenareaal is verouderd met als resultaat dat diverse wegconstructies het einde van de levensduur naderen of al hebben bereikt;
- Stijgende prijzen met name in 2021 en 2022.

Kerncijfers
De gemeente Berkelland heeft in totaal 770 km verharde wegen met een oppervlakte van 3,9 miljoen m2, ofwel bijna 400 hectare. Hiervan ligt 54% buiten de bebouwde kom en 46% binnen de bebouwde kom. Het grootste deel van het areaal bestaat uit asfaltverharding (circa 60%). Daarnaast is er 39% elementenverharding (tegels, betonstraatstenen, klinkers. etc.) en een klein gedeelte (circa 1%) cementbetonverharding.

Wat gaan we doen?
Vanuit de vakgroep wegen worden de reguliere onderhoudswerkzaamheden en monodisciplinaire (wegen)projecten opgepakt. Op basis van inspecties en het afgesproken kwaliteitsniveau ‘overwegend laag’ wordt jaarlijks bepaald welke wegen onderhouden of vervangen (gereconstrueerd) worden.
In de laatste maanden van 2021 zijn alle wegen binnen de gemeente geïnspecteerd (conform de CROW-systematiek 'globale visuele weginspectie) en in 2023 voeren we weer inspectierondgang uit. Aan de hand van de resultaten van elke inspectie wordt de onderhoudsplanning aangepast. De weginspectie levert ook belangrijke gegevens over het beheerareaal, die worden ingezet om de beheerdata beter op orde te maken. Vanaf 2022 is dat een belangrijk focuspunt, net als de implementatie van de principes van assetmanagement (sturen op prestaties, middelen en risico’s, het asset centraal).

Financiën
Vanaf 2023 is het structurele budget voor wegenonderhoud met € 500.000 verhoogd. Dit bedrag (€ 500.000) is echter ook bedoeld om (net als in 2023) de kapitaalslasten voor nieuwe investeringen in wegen (in 2024 en verder) te dekken. (Het bedrag dat niet opgebruikt wordt door kapitaalslasten, wordt ingezet voor regulier onderhoud.) Dat betekent dat dit bedrag met elke nieuwe investering kleiner wordt en er over enkele jaren geen ruimte meer is voor nieuwe investeringen. Er is dan dus ook geen sprake meer van een (tijdelijke) verhoging van het onderhoudsbudget. We zijn voor het reguliere onderhoud dan weer terug bij het oorspronkelijke (lage) budget voor onderhoud.
Er is in 2024 en 2025 nog ruimte binnen bovengenoemd bedrag om de kapitaalslasten voor investeringen in nieuwe wegen te dekken. Vanaf 2025/2026 en verder zal dit budget (de toegevoegde € 500.000 in 2023) zijn opgebruikt. We staan namelijk voor grote investeringen de

komende jaren. Zo is binnen het project Neede Noordoost de komende jaren minimaal € 4 miljoen nodig voor investeringen in wegen. Ook vanuit het rioleringsbudget is hiervoor geld benodigd (€ 5.000.000), maar hiervoor is dekking vanuit het watertakenplan.
Er zijn echter ook op andere plekken binnen de gemeente Berkelland investeringen hoognodig in wegen. Gecombineerd met de benodigde investeringen in Neede Noord Oost zal er vanaf 2025/2026 en verder dekking gevonden moeten worden voor de noodzakelijke investeringen in wegen. Ook is structureel voldoende budget voor regulier onderhoud benodigd. Als we structureel te weinig onderhoud aan wegen uitvoeren, zullen de wegen eerder toe zijn aan een volledige reconstructie. Hierdoor zijn we op de langere termijn veel duurder uit. Om bovenstaande inzichtelijk te maken en goed keuzes te kunnen maken, maken wij in 2023 een nieuw beleidsplan wegen, dat begin 2024 aan u voorligt ter besluitvorming.

Rioolheffing
Het uitgangspunt voor de rioolheffing is 100% kostendekkende tarieven op termijn. Op basis van het watertakenplan 2018 is de inschatting gemaakt dat de tarieven de komende jaren, naast de inflatiecorrectie, jaarlijks met 2% extra moeten stijgen om op een kostendekkend niveau te komen. Tekorten of overschotten op het taakveld riolering worden verrekend met de egalisatievoorziening riolering. Deze voorziening dient ervoor om tegenvallers en meevallers op te vangen en voorkomt grote schommelingen in de tarieven.

We stellen voor de rioolheffing met het inflatiepercentage te verhogen, maar om de trendmatige stijging van 2% van de rioolheffing in 2024 echter achterwege te laten. We zijn op dit moment bezig met het herijken van het Watertakenplan. Daarbij berekenen we ook de toekomstige onderhouds- en investeringskosten. Omdat de egalisatievoorziening riool (reserve) op dit moment van behoorlijke omvang is, willen we deze nieuwe berekeningen afwachten. De nieuwe berekeningen geven ons inzicht het benodigde kostendekkende tarief in de toekomst en de benodigde (trendmatige) stijging per jaar. Eind 2023 zullen we u een geactualiseerd Watertakenplan voorleggen inclusief het meerjarig benodigde riooltarief om dit Watertakenplan te bekostigen.

Afvalstoffenheffing
We werken op dit moment aan de herijking van het VANG (Van afval naar grondstof) beleid. Ook binnen de afvalstoffenbegroting gaan we uit van een kostendekkend tarief. In 2023 is het tarief ondanks de inflatiecorrectie op begrotingsbasis niet kostendekkend. We zetten daarom in 2023 de 'voorziening afval' (voorheen 'egalisatiereserve' genoemd) in om de kosten te dekken. De voorziening afval zal daarom naar verwachting eind 2023, afhankelijk van het jaarresultaat, net onder of net boven het plafond van € 1.000.000 eindigen. Gezien de prijsontwikkelingen op alle fronten stellen we daarom voor om de afvalstoffenheffing voor 2024 minimaal te verhogen met het inflatiepercentage. Het tarief zal in 2024, ondanks deze inflatiecorrectie, op begrotingsbasis wederom waarschijnlijk niet kostendekkend zijn, waardoor we opnieuw gebruik zullen moeten maken van de voorziening afval. Eind 2024 zal de voorziening afval naar waarschijnlijkheid een eind onder het plafond eindigen.

Autonome ontwikkelingen

Extra kapitaallasten materieel buitendienst
Op 14 februari 2023 heeft uw raad besloten een krediet beschikbaar gesteld voor materieel van de buitendienst. Zoals aangegeven in het raadsvoorstel nemen we de extra kapitaallasten als autonome ontwikkeling op in deze perspectiefnota.

Onderhoud bomen
Het huidige budget van € 19.000 is (al jaren) zwaar onvoldoende gebleken om het noodzakelijke onderhoud te kunnen uitvoeren. In verband met de klimaatverandering (droogte) is er veel meer onderhoud (dode takken) nodig aan bomen. We kunnen anders niet voldoen aan de

veiligheidseisen/wetgeving. Hiervoor is een minimaal budget van € 90.000 nodig. Dat betekent een structurele verhoging van € 71.000.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Extra kapitaalslasten materieel buitendienst	-27	-27	-27	-27
Onderhoud bomen	-71	-71	-71	-71
Meerjaren saldo	**-98**	**-98**	**-98**	**-98**

PASSEND WONEN

Wat speelt er?

- Berkelland krijgt een 8,2 voor leefbaarheid van onze inwoners. Dat willen we zo houden. Een belangrijke randvoorwaarde voor een goede leefbaarheid is een passende woning. Om de leefbaarheid voor alle inwoners, bestaand en nieuw, op peil te houden moeten we er samen voor zorgen dat er voldoende woningen zijn en dat die kwalitatief goed zijn. Een woning moet passen bij de levensfase van haar bewoners en een steentje bijdragen aan een beter klimaat.
- De vraag naar woningen is momenteel groter dan het aanbod. Hoge huizenprijzen, torenhoge prijzen voor bouwmaterialen en tekort aan bouwpersoneel zorgen ervoor dat vooral jongeren moeilijk aan een (huur) woning kunnen komen. Ook zien we dat senioren die willen doorstromen geen passende woning kunnen vinden. We voegen woningen toe om vraag en aanbod weer in balans te brengen. Hierbij willen we ook een aantrekkelijk vestigingsklimaat bieden voor toekomstige nieuwe inwoners van buiten de huidige dorpskernen.
- Op korte termijn groeit het aantal huishoudens in Berkelland. Dit is nu te merken aan de grote vraag naar woningen. In Berkelland worden minder mensen geboren dan dat er overlijden. Dat betekent dat de groei komt door (buitenlandse) migratie. Op langere termijn krijgt de gemeente te maken met eerst een afname in bevolking maar door kleiner wordende huishoudens zal de afname in huishoudens pas later inzetten.
- Op 7 maart 2023 heeft de gemeenteraad ingestemd met de regionale Woonagenda. In deze Woonagenda zijn 3-O (ondernemers, organisaties en overheid) brede afspraken gemaakt aan de hand van 4 programmalijnen:
    - Vergroten woningvoorraad en versnelling productie
    - Investeren in kwaliteit bestaande woningvoorraad
    - De Achterhoek, een plek voor iedereen
    - Wonen als integrale gebiedsopgave
- De regionale Woonagenda heeft een vervolg gekregen in een Woondeal met het Rijk en de provincie Gelderland. Deze Woondeal is op 8 maart 2023 ondertekend. In de Woondeal is onder andere opgenomen dat Berkelland tot en met 2030 minimaal 875 woningen toevoegt. Hiervan zijn 291 sociale huurwoningen. We streven naar een jaarlijks constante en gemiddelde toevoeging van 100 tot 120 nieuwe woningen, inclusief woonzorgwoningen.
- Het Rijk heeft 6 programmalijnen onder het overkoepelende thema de Nationale Woon- en Bouwagenda. Deze programmalijnen worden lokaal verwerkt. Een voorbeeld hiervan is de Woondeal.
- Een andere uitwerking van de Rijks programmalijnen is de Wet regie op de volkshuisvesting. Hierin is onder andere opgenomen dat alle gemeenten een wonen en zorgvisie moeten hebben als onderdeel van het toekomstige volkshuisvestingsprogramma onder de omgevingsvisie.
- Zelfredzaamheid en langer zelfstandig wonen worden steeds belangrijker. Ook in Berkelland krijgen we steeds meer oudere inwoners die steeds ouder worden. Hier horen ook activerings- gezondheids-, welzijns-, ondersteunings- en zorgvragen bij. Dit terwijl de personele capaciteit dalende is. Dit geldt ook voor andere zorgdoelgroepen dan alleen ouderen. De uitgangspunten van het nieuwe Rijksbeleid voor ouderen zijn in steeds toenemende mate zo lang mogelijk zelf, thuis of digitaal geholpen te worden. Er zal een vraag ontstaan naar tussenvormen tussen thuis en verpleeghuisplekken: geclusterd wonen. Hier moeten we ruimte aan bieden in een schaarse ruimte.
- Er liggen stevige opgaven voor de bestaande woningen in Berkelland. Bijna 60% van de woningen in Berkelland is 40 jaar of ouder. Er ligt een opgave in het verbeteren van woningen.
- De wijk Neede Noord Oost ondergaat de komende jaren (tot en met 2030) een metamorfose door een integrale wijkaanpak. We werken samen met bewoners en ProWonen aan deze wijkontwikkeling.

- Op 1 januari 2024 gaat de nieuwe omgevingswet van start. Dit heeft grote invloed op onze processen.
- Op 1 juli 2023 treedt de wet goed verhuurderschap in werking. Met de invoering van deze wet wil men het gedrag van verhuurders op de (krappe) woningmarkt normeren en misstanden voorkomen. Er gaat een landelijke (basis)norm voor goed verhuurderschap gelden. Gemeenten krijgen hiervoor een aantal taken/bevoegdheden. Hieronder valt onder andere het instellen van een meldpunt en het aanwijzen van bevoegde toezichthouders. De uitrol van deze wet kan zorgen voor uitvoeringskosten. In 2023 en 2024 werken geven we invulling aan deze nieuwe wet.

Nieuw Beleid

Volkshuisvestingsprogramma
In de wet versterking regie volkshuisvesting is opgenomen dat gemeenten vanaf 2026 een volkshuisvestingsprogramma moeten hebben. Dit programma vervangt de woonvisie en krijgt een plek in de beleidscyclus van de Omgevingswet. De wonen, welzijn en zorgvisie is ook onderdeel van dit volkshuisvestingsprogramma. In 2024 werken we een volkshuisvestingsprogramma uit. Hierbij maken we gebruik van het reguliere budget binnen het programma Passend wonen.

Wet goed verhuurderschap
Op 1 juli 2023 treedt de wet goed verhuurderschap in werking. Met de invoering van deze wet wil men het gedrag van verhuurders op de (krappe) woningmarkt normeren en misstanden voorkomen. Er gaat een landelijke (basis)norm voor goed verhuurderschap gelden. Gemeenten krijgen hiervoor een aantal taken/bevoegdheden. Hieronder valt onder andere het instellen van een meldpunt en het aanwijzen van bevoegde toezichthouders. De uitrol van deze wet kan zorgen voor uitvoeringskosten. In 2023 en 2024 werken geven we invulling aan deze nieuwe wet. Het Rijk stelt hiervoor via de algemene uitkering middelen beschikbaar. Hierdoor is deze ontwikkeling budgettair neutraal.

VITAAL PLATTELAND

Wat speelt er?

Op het platteland komen steeds meer grote opgaven (zoals landbouwtransitie, biodiversiteit, droogte, energietransitie etc.) samen die allemaal om ruimte vragen, het is een uitdaging om al deze onderwerpen op een goede manier samen te brengen op het platteland en daarmee ons platteland vitaal te houden. We werken hiervoor actief mee aan de provinciale processen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het Regioarrangement. Deze processen zijn langjarig en zullen in de komende jaren hun uitwerking krijgen in gebiedsprocessen in de Achterhoek en mogelijk ook in Berkelland. Wij leggen hiervoor ook een basis in onze Omgevingsvisie die naar verwachting eind dit jaar/begin 2024 door de raad wordt vastgesteld.

Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland
De agrarische sector is een belangrijke pijler in ons buitengebied. De sector wordt de komende jaren voor grote uitdagingen gesteld, onder meer door de stikstof problematiek en de transitie richting een duurzame vorm van landbouw. We zoeken daarom de samenwerking op met partijen als de VKA, LTO en de Marke om te onderzoeken hoe wij agrariërs kunnen ondersteunen richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw. Daarnaast ronden we het huidige succesvolle kavelruilproces af en blijven we ons inzetten voor een nieuw vrijwillig kavelruilproces rondom Stelkampsveld. Ook onderzoeken we mogelijkheden voor de stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners, bijvoorbeeld via een project als de korte ketens.

Toekomstbestendige (agrarische) erven
We zien dat er stoppers zijn in Berkelland en nog gaan komen. Dit zorgt voor nieuwe ruimtelijke uitdagingen door onder meer vrijkomende agrarische bebouwing. We voeren hiervoor het plan van aanpak voor de vrijkomende agrarische bebouwing uit. In 2024 willen we de sloopvouchers instellen en werken aan de herijking van het beleid 'functies zoeken plaatsen zoeken functies'. We voeren eind 2023 een evaluatie uit van de rood voor rood regeling die sinds juli 2022 open is gesteld. Ook blijven we ons inzetten voor de sanering van asbestdaken in het buitengebied. We zien goede resultaten door de huidige subsidieregeling. We gaan er daarnaast vanuit dat komende periode door rijksregelingen (bijv. de piekbelastersregeling en LBV) er een extra druk komt te staan op de gemeentelijke organisatie om snel te handelen met opties voor herbestemming en flankerend beleid.

Behoud en versterken van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit
Berkelland heeft een prachtig coulisselandschap dat een fijne leefomgeving biedt. Tegelijkertijd zien we dat natuur, landschap en biodiversiteit onder druk staat. We zetten ons daarom samen met partners (zoals de LTO, VKA, VAN en de provincie) in om het landschap te versterken en de biodiversiteit te verhogen. Dit doen we door een uitvoeringsagenda biodiversiteitsplan op te stellen samen met partners en deze ook gezamenlijk uit te voeren de komende jaren. Daarnaast starten we zeer waarschijnlijk in het najaar 2023 met het laatste onderdeel van de uitvoering 'motie bomen en bossen': voor elk Berkellands huishouden een boom.

Het toeristisch-recreatief aanbod in Berkelland is versterkt
Het prachtige coulisselandschap is een van de redenen dat toeristen en recreanten naar Berkelland (als onderdeel van het sterke toeristische merk Achterhoek) komen om hun vrije tijd te spenderen. Niet alleen bezoekers, maar ook eigen inwoners maken hierbij dankbaar gebruik van verschillende toeristisch-recreatieve voorzieningen en faciliteiten zoals fiets- en wandelpaden, horecagelegenheden, dag-attracties en verblijfsaccommodaties. Om ook in de toekomst een aantrekkelijk toeristisch-recreatief aanbod te hebben blijven we samen met de sector via het uitvoeringsprogramma van Beleef het in Berkelland inzetten op verdere kwaliteitsverbetering.

Autonome ontwikkelingen

P10
De kosten voor de P10 stijgen als gevolg van loon- en prijsstijgingen. Dit heeft ook gevolgen voor de contributie van de P10.

Toename subsidie Stichting Achterhoek Toerisme
De subsidie aan Stichting Achterhoek Toerisme werd jaarlijks gecorrigeerd aan de hand van de Achterhoek Index. Omdat de gemeenten in de Achterhoek besloten hebben te stoppen met deze index en de index zelf de afgelopen jaren niet altijd correspondeerde met de landelijke inflaties, is Stichting Achterhoek Toerisme op zoek gegaan naar een andere manier van indexatie die past bij de manier waarop de stichting is georganiseerd. Ook is hierbij gekeken naar welke type kosten worden gefinancierd vanuit de gemeentelijke subsidies. In de toekomst baseert de stichting de indexatie voor de gemeentelijke bijdragen op basis van de CPI en loonindex. Voor 2024 komt de index uit op ca. 5,5%.

Toename inkoop regiocoördinator
De regiocoördinator is een extra dienst die Stichting Achterhoek Toerisme al jaren op verzoek van de gemeenten in de Achterhoek levert. Berkelland maakt voor 2 kalenderjaren (april 2023 t/m maart 2025) van deze dienst gebruik. Om de rol van regiocoördinator weer kostendekkend te krijgen is het nodig om het uurtarief dat door Achterhoek Toerisme aan de gemeenten wordt doorberekend voor deze dienst te verhogen. Het uurtarief bedraagt in 2023 € 38,50. Dit is al een verhoging ten opzichte van 2020 toen Berkelland voor het laatst gebruik van deze dienst maakte en waarop het bedrag op de begroting is gebaseerd. De komende twee jaar wordt dit bedrag nog verder verhoogd om het kostendekkend te krijgen (€ 45 in 2024 en € 50 in 2025).

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
P10	-8	-8	-8	-8
Stichting Achterhoek toerisme	-8	-8	-8	-8
Regiocoördinator	-16	-20		
Meerjaren saldo	**-32**	**-36**	**-16**	**-16**

NIEUWE ENERGIE

Wat speelt er?

De ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Dit betekent nieuwe kansen maar ook nieuwe uitdagingen en vraagstukken. Deze pakken we vanuit het Akkoord van Groenlo regionaal op en/of gaan in EUP3 een plaats krijgen. De Warmtewet is in ontwikkeling en geeft ons op termijn richting en handvatten in de haalbaarheid en inrichting van grootschalige collectieve warmtenetten. Mogelijk komen hier de komende jaren investerings/participatie vraagstukken uit naar voren. Vanuit de actualisering van het RODE beleidskader en motie M-19-08 rond lokaal eigendom voorzien wij in 2024 een investeringsvoorstel hoe hier invulling aan te geven. Vooralsnog gaan wij hierbij uit van minimaal budgettair neutraal.

EEN TOEKOMSTBESTENDIG SOCIAAL DOMEIN

Wat speelt er?

het sociaal domein: dat is waar we in Berkelland voor staan. We willen dat onze inwoners zo lang, zo vitaal en zo actief als mogelijk mee kunnen doen en zelf regie voeren. We willen dat onze jongeren veilig en 'zo thuis mogelijk' kunnen opgroeien en zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige volwassenen. We gaan voor de effectiefst mogelijke hulp en ondersteuning en voor zo min mogelijk kosten. Dit doen we vanuit een doorontwikkeling naar inclusief beleid waarbij problemen of hulpvragen niet gekoppeld worden aan specifieke groepen. We zijn ons er wel van bewust dat we door de openeinderegelingen hier zelf beperkte invloed op hebben.
De huidige uitgangspunten in het sociaal domein blijven onverminderd van kracht: positieve gezondheid, normaliseren, de-medicaliseren en werken vanuit de bedoeling. Deze zijn leidend in de transformatie van het sociaal domein: in het anders denken en doen als het gaat om het bieden van hulp en ondersteuning. In onze visie blijft centraal staan dat we hulp en ondersteuning bieden aan wie dat nodig heeft. Dat doen we binnen de beschikbare middelen en met de beschikbare menskracht. Dit is leidend in de opgave om hulp en ondersteuning nu en in de toekomst betaalbaar en beschikbaar te houden. Landelijk en lokaal is van belang dat er wordt ingezet op een gedrags- en cultuurverandering, waarin we als overheid minder overnemen van wat inwoners zelf kunnen en waarin we geen medische / professionele inzet leveren wanneer dit niet noodzakelijk is.

Andere ontwikkelingen
In het programma zijn hiernaast een aantal andere ontwikkelingen. In veel gevallen zijn de financiële effecten hiervan nog niet bekend, maar is onze inschatting dat de impact hiervan groot is. Daarom lichten we deze ontwikkelingen hier toe.

1. Decentralisatie Beschermd wonen

Op dit moment is gemeente Doetinchem als centrumgemeente verantwoordelijk voor Beschermd wonen in de hele regio. Zij ontvangt de rijksmiddelen en betaalt ook de kosten. Per 1 januari 2022 is gestart met de doordecentralisatie, vanaf dat moment gaan alle gemeenten zich inzetten voor de betreffende inwoners. En vanaf 1 januari 2025 komt er een nieuwe financiële verdeling van de gelden over de gemeenten. Het financiële effect van dit hele proces (doordecentralisatie, verandering toegang, aanpassing rijksbekostiging,) is op dit moment nog niet bekend. We bereiden ons wel al voor op deze ontwikkeling, onder andere door de inzet van het opgaveteam Zorg en Veiligheid en de inzet van de dorpskamers.

2. Abonnementstarief Wmo

De invoering van het abonnementstarief in de Wmo (vanaf 1 januari 2019) heeft aantoonbaar geleid tot een aanzuigende werking, vooral bij huishoudelijke hulp. Wij zien dit ook direct terug in onze cijfers. Dit blijkt ook herhaaldelijk uit landelijk onderzoek (recent onder andere https://vng.nl/nieuws/onderzoek-toont-aan-uitgaven-sociaal-domein-opnieuw-gestegen?utm_medium=email). De gemeenten zijn hiervoor tot op heden niet voldoende gecompenseerd. Het vormt een belangrijke oorzaak van ons tekort in het sociaal domein. De verwachting is dat landelijke wetgeving om het abonnementstarief aan te passen 1 januari 2025 ingaat, maar het financieel effect hiervan is nog niet bekend.

3. Jeugdzorg

Eind 2020 concludeerde onderzoeksbureau AEF, in opdracht van het Rijk en de VNG, dat gemeenten tot € 1,8 miljard (structureel) meer uitgeven aan jeugdzorg dan ze aan rijksvergoeding ontvangen. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft een stuurgroep met vertegenwoordigers van de VNG en verschillende ministeries maatregelen uitgewerkt met het doel de uitgaven aan de jeugdzorg te beperken en het stelsel beheersbaarder te maken. Voor 2021 en 2022 heeft het kabinet incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld. Inmiddels is er een akkoord gesloten tussen de VNG en het Rijk. Er moet nog steeds bezuinigd worden, maar een deel van de bezuinigingen wordt uitgesteld. Ten opzichte van 2023 worden er in 2024 en 2025 geen aanvullende bezuinigingen doorgevoerd. Het is nog onduidelijk welke middelen er voor 2026 en daarna beschikbaar komen. in 2026 moet er landelijk € 961 miljoen worden

bezuinigd. De exacte financiële gevolgen voor de algemene uitkering door dit akkoord worden wellicht in de meicirculaire 2023 duidelijk.

4. Nieuwkomers

Onder andere de oorlog in Oekraïne, maar ook de verhoogde taakstelling om statushouders van opvang te voorzien, maakt onze inzet op nieuwkomers groot. Dit heeft impact op veel aspecten van onze dienstverlening. Financieel is er sprake van risico omdat bij de opvang van Oekraïense ontheemden incidenteel (namelijk op basis van opvangplekken) rijksmiddelen worden toegekend, maar onze inzet een structureel karakter heeft.

Autonome ontwikkelingen

Contract Leveranciers Management (CLM)

Het Sociaal Domein Achterhoek werkt intensief samen en heeft onder andere gezamenlijk de Wmo en Jeugdzorg ingekocht. Vanuit het Sociaal Domein Achterhoek is er de behoefte om het CLM door te ontwikkelen om een kwaliteitsslag te maken in het contractbeheer en kwaliteit. Het belang hiervan is groot; aangezien we via het CLM ongeveer € 12 miljoen aan contracten wegzetten. De doorontwikkeling vraagt een extra bijdrage voor Berkelland van € 38.000.

Volumestijging ZIN Wmo

Ten aanzien van de Wmo is een duidelijke demografische ontwikkeling zichtbaar. Het aantal inwoners ouder dan 65 zal in de komende jaren stijgen en daarmee ook het beroep op voorzieningen. Het VNG voorspelmodel brengt deze ontwikkeling in beeld en koppelt daaraan ook een gedifferentieerde voorspelling van de Wmo-lasten in de komende jaren. Volgens het voorspelmodel groeien de lasten met € 810.000 in 2024 tot € 1.635.000 in 2026 en verder. Ons voorstel is om voor de Perspectiefnota de eerste jaarschijf van € 810.000 te hanteren en door te zetten in de jaren daarna. Dit omdat in de bepaling van de algemene uitkering voor de jaren na 2024 vooralsnog geen rekening wordt gehouden met de toekomstige demografische ontwikkeling, door aanpassing van bijvoorbeeld de maatstaf ouderen.

Volumestijging ZIN Jeugdzorg

Hoewel het lastig blijft om alle ontwikkelingen in de Jeugdzorg en het financieel effect daarvan te voorspellen, is het beeld nu dat de lasten redelijk gelijk blijven aan voorgaande jaren en zelfs iets afnemen. Met name het woonplaatsbeginsel, waarbij we cliënten (vaak ook met relatief dure vormen van zorg) financieel hebben kunnen overdragen naar andere gemeenten, speelt daarbij een rol. Ook demografisch is er geen aanleiding om te vermoeden dat het beroep op Jeugdzorg gaat groeien. In de afgelopen jaren hebben we wel gezien dat er relatief meer intensieve en dus ook duurdere jeugdzorg wordt ingezet en dat trajecten langer duren. Hoewel dit fenomeen zeker een rol speelt met betrekking tot de lasten, vormt dit geen aanknopingspunt om een autonome ontwikkeling op te nemen in de Perspectiefnota.

Herijking Regionale inkoop per 1 juli 2023

De voorbereidingen voor het tweede contractjaar van de regionale inkoop Jeugd en Wmo per 1 juli 2023 zijn gestart. In de aanloop zal aan gecontracteerde aanbieders worden gevraagd voor dit tweede contractjaar een offerte in te dienen. Opdrachtnemer en opdrachtgever zijn verplicht wenselijke aanpassingen gedegen te onderbouwen met actuele data. Er zal onderzocht worden of de door aanbieders nieuw ingediende prijzen per plek reëel en voldoende onderbouwd zijn. Het betreft hier dus niet slechts een indexering van de plekprijzen, wat leidt tot een mogelijk budgettair risico waarvan de hoogte op dit moment niet in te schatten valt. We kunnen dit pas duiden (voor het totaal en per gemeente) nadat de aanbieders hun voorgestelde prijzen hebben ingediend, de gemeenten deze beoordeeld hebben en er definitieve herijkte lumpsumafspraken liggen. Eind juni zijn de uitkomsten bekend.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
CLM	-38	-38	-38	-38
Volumestijging ZIN WMO (VNG voorspelmodel)	-810	-810	-810	-810
Meerjaren saldo	**-848**	**-848**	**-848**	**-848**

Nieuw Beleid

Voor het sociaal domein ligt er nog een opdracht om in totaal voor € 1,763 miljoen aan besparingen te vinden. Voor de WMO gaat het om € 889.000 en voor de Jeugd om € 874.000. Als we realistischer willen begroten en als we het sociaal domein als een normaal onderdeel van onze begroting willen zien dan is het noodzakelijk dat we deze 'taakstelling' tegen het licht houden. We stellen daarin het volgende voor:

- In combinatie met het hanteren van het VNG voorspelmodel de taakstelling Wmo handhaven;
- De taakstelling Jeugdzorg doorhalen in combinatie met toepassing van de mogelijkheid die het rijk biedt heeft om een deel van de toekomstige toevoeging aan de algemene uitkering voor Jeugdzorg als baat te ramen.

Dit lichten we onderstaand toe.

Taakstelling WMO

Wanneer we het VNG Voorspelmodel hanteren, gaan we ervan uit dat we de Wmo-lasten in beeld brengen zonder dat er maatregelen worden genomen om het beroep op voorzieningen te verminderen. We hebben een aantal maatregelen doorgevoerd waarvan de verwachting is dat deze een dempend effect zullen hebben op het beroep op voorzieningen:

- Herstelgerichte ondersteuning;
- Arbeidsmatige- en ontwikkelingsgerichte dagbesteding;
- De samenwerkingsovereenkomst Wmo met Prowonen.

Daarnaast is er het perspectief van nieuwe wetgeving voor het abonnementstarief. Deze wetgeving wordt vanaf 1 januari 2025 verwacht.
De verwachting is dat we met deze maatregelen de taakstelling kunnen invullen.

Taakstelling Jeugdzorg

Het vermoeden is dat het beroep op Jeugdzorg onveranderd groot zal blijven en de constatering is dat sturen op jeugdzorg in de praktijk slechts zeer beperkt effect sorteert. We stellen daarom voor de taakstelling Jeugdzorg door te halen; te meer daar het Rijk de mogelijkheid biedt om een deel van de Jeugdmiddelen die formeel nog niet zijn toegewezen aan de algemene uitkering, te ramen als baat. Financieel heeft deze werkwijze een beperkt effect. Daar staat tegenover dat een taakstelling kan worden doorgehaald waar geen passende sturingsmaatregelen tegenover staan.

NB

Het voorgaande heeft geen betrekking op de financiële gevolgen van de herijking van de regionale inkoop per 1 juli 2023 en het doorwerkend effect daarvan op de lasten van 2024. Ook de tariefstijgingen als gevolg van indexering en loonontwikkelingen bij zorgaanbieders worden hier niet geadresseerd. Hiervoor is in algemene zin een bedrag opgenomen onder loonontwikkeling en indexering (algemene baten en lasten) waarin nu ook de lasten voor zorg in natura zijn opgenomen.

GALA

De ontwikkelingen rondom het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) zijn zowel relevant voor dit programma als het programma Sport en cultuur bewegen je!. Deze zijn beschreven onder het laatstgenoemde programma.

SPORT EN CULTUUR BEWEGEN JE!

Wat speelt er?

- Sport en cultuur bewegen je! Deelnemen aan sport en cultuur is leuk en heeft bovendien een positieve invloed op de mens en zijn omgeving. Het bespelen van een instrument helpt bijvoorbeeld mentale prestaties en geheugen te verbeteren. Bij kinderen versterkt het zelfvertrouwen. (Voor)lezen gaat laaggeletterdheid tegen. Sporten is goed voor de conditie. Deelnemen aan sporten of culturele activiteiten in groepsverband, verhogen sociale competentie en samenwerking. Meedoen zorgt voor cohesie in de samenleving.
- In 2023 wordt een nieuwe sport- en beweegvisie opgesteld met als onderdeel daarvan een kader voor sportaccommodaties, inclusief zwembaden.
- Eind 2021 is de cultuur- en erfgoedvisie ‘Cultuur & Erfgoed: de smeerolie van Berkelland’ vastgesteld, inclusief het uitvoeringsprogramma ‘Verder met Cultuur en Erfgoed 2022 - 2026'.
- In het programma 'Sport en cultuur bewegen je!' werken we volgens de volgende speerpunten:
    - Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. Dit speerpunt is opgebouwd volgens de lijnen van het sportakkoord en de cultuur- en erfgoedvisie. Sport en cultuur dragen bij aan zelfvertrouwen, plezier en ontspanning en daarmee ook aan leefbaarheid en (mentale) gezondheid. Meedoen maakt dat je beter in je vel zit en je fitter en gelukkiger voelt. Meedoen zorgt voor cohesie in de samenleving. De demografische veranderingen zoals vergrijzing en ontgroening, maar ook een veranderende behoefte van inwoners, hebben invloed op verenigingen in Berkelland. Sport en cultuur worden steeds meer ingezet als preventief middel. Berkelland sluit hierop aan.
    - Toekomstbestendige accommodaties. Dit speerpunt omvat alle fysieke en bouwkundige onderdelen van sport en cultuur. Accommodaties hebben te maken met veranderend gebruik door demografische veranderingen en nieuwe manieren van sporten, bewegen en cultuur beleven. Daarnaast zijn veel sport- en cultuuraccommodaties in Berkelland verouderd. We zetten nog meer in op het toekomstbestendig maken van het sport- en cultuurlandschap.
- Elk jaar doen wij een beroep op de SPUK-regeling (Specifieke Uitkering) Sportbesluit. Hiermee worden wij deels gecompenseerd voor het besluit dat de gemeente de BTW voor sportkosten niet meer terug kan vragen.
- Het Berkellandse sport- en cultuurlandschap heeft te maken met vergelijkbare ontwikkelingen en uitdagingen. Daarom zijn de programma's sport en cultuur per 2023 samengevoegd tot één programma.

Autonome ontwikkelingen

Jeugdfonds Sport & Cultuur
De gemeente ondersteunt het jeugdfonds sport & cultuur zodat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen mee kunnen doen en de kans krijgen om lid te worden van een sport- of cultuurvereniging. In 2022 zagen we een ruime verdubbeling in toekenningen. Dit betekent dat de gemeentelijke bijdrage stijgt van € 6.000 per jaar naar € 12.000 per jaar.

Exploitatiebijdragen zwembaden in verband met stijging energielasten
De subsidie- en exploitatiebijdragen aan de Berkellandse zwembaden worden jaarlijks geïndexeerd. Ontwikkeling van energieprijzen is onderdeel van de indexatie. In 2023 zien we een flinke indexatie als gevolg van stijgende energieprijzen in 2022. Gemeenten krijgen vanaf 2023 structureel extra middelen om publieke en maatschappelijke voorzieningen te compenseren voor hoge kosten. De Rijksregeling is nog niet bekend dus we weten nog niet of de compensatie toereikend is, daar komen we bij de begroting op terug.

Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers
Op basis van de begroting van het Erfgoedcentrum stijgt onze bijdrage met € 35.000 naar € 288.000 per jaar. De stijging wordt veroorzaakt door loon- en prijsstijgingen.

Monumentensubsidie
Voor het onderhoud en behoud van gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten en historisch landgoed en buitenplaatsen is subsidie beschikbaar. Hiervoor heeft de gemeente een budget van € 69.000, waarvan € 28.000 wordt ingevuld met cofinanciering van de provincie Gelderland. De provincie heeft aangekondigd met deze cofinanciering te stoppen of deze cofinanciering af te bouwen. Meer duidelijkheid hierover wordt verwacht na afronding van de provinciale coalitieonderhandelingen en het opstellen van de provinciale meerjarenbegroting 2024. Zo is nu ook nog onduidelijk per wanneer de provincie deze bezuiniging wil doorvoeren. Wanneer de provincie de gehele cofinanciering schrapt, daalt ons budget voor subsidie voor monumenten naar € 41.000. Door deze daling kunnen minder monumenteneigenaren aanspraak maken op de subsidie. We kiezen ervoor de gemiste cofinanciering van de provincie niet zelf bij te leggen. Het saldo blijft hierdoor 0.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Jeugdfonds Sport & Cultuur	-6	-6	-6	-6
Exploitatie zwembaden i.v.m. energielasten	0	0	0	0
Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers	-35	-35	-35	-35
Monumentensubsidie	0	0	0	0
Totaal autonome ontwikkelingen	**-41**	**-41**	**-41**	**-41**

Nieuw Beleid

Sport- en beweegvisie
In 2023 wordt een nieuwe sport- en beweegvisie opgesteld. De sport- en beweegvisie krijgt ook een uitvoeringskader sportaccommodaties, inclusief zwembaden. Voor de aanpak van sportaccommodaties is bij vaststelling van de nota reserves en voorzieningen een reserve sportaccommodaties ingesteld. In 2024 zullen de eerste projecten starten. Vermoedelijk zal uitbreiding van sporthal 't Timpke in Borculo een van de eerste projecten zijn die volgt uit het uitvoeringskader sportaccommodaties, inclusief zwembaden.
Volgend op de sport- en beweegvisie gaan we experimenteren met pilots preventie om tot een toekomstige besparing in de zorg te kunnen komen. Voorbeeld hiervan is de verruimde opdracht aan Achterhoek in Beweging. Met Achterhoek in Beweging zetten we regionaal in op, en verbinding van, sport en bewegen met preventie. We sorteren hiermee voor op het feit dat er per 1 januari 2024 een Regionale Preventiestructuur met 5 ketenaanpakken moet zijn uitgewerkt. We zien ook kansen voor het maken van de koppeling met de pilotprojecten preventie. De bekostiging van deze pilots willen we vooral vinden in de Brede SPUK die volgt uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Als deze uitkering onvoldoende blijkt te zijn zoeken we naar andere dekkingsmiddelen binnen het hoofdstuk sport.

Subsidies
In 2023 onderzoekt de Rekenkamercommissie de effectiviteit van gemeentelijke subsidies. Met de resultaten gaan we in 2024 aan de slag. De sport- en beweegvisie krijgt in 2024 vervolg in een nieuw subsidiekader. Hetzelfde geldt voor steun aan musea, volgend op de museumvisie, subsidie voor dorpshuizen, volgend op de dorpshuizenvisie en subsidie aan cultuurverenigingen, volgend op het cultuurakkoord. Voor alle subsidies geldt op dit moment: de hoogte van het huidige subsidiebudget is het uitgangspunt. Er volgt geen bezuiniging op het totaal en het totaal wordt niet verhoogd.

Afzien van bezuiniging op Sportfederatie Berkelland
In de meerjarenbegroting 2023 is afgezien van de eerdere taakstelling op sport en cultuur. De bezuiniging van € 10.000 op de Sportfederatie Berkelland (SFB) is, als enige partij in de sport en culturele sector, wel in 2022 doorgevoerd. Deze bezuiniging draaien we terug. We voorzien dat, mede vanuit de knelpunten die zijn opgehaald binnen de nog in ontwikkeling zijnde sport- en

beweegvisie, de inhoudelijke inzet op het gebied van verenigingsondersteuning meer gaat vragen. Sportclubs hebben het organisatorisch zwaar en er is extra behoefte met betrekking tot ontwikkelingsvraagstukken. In de sport- en beweegvisie werken we de exacte inzet van activiteiten van dit onderdeel uit. De dekking van vinden we in de Brede SPUK die volgt uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Als deze uitkering onvoldoende blijkt te zijn zoeken we naar andere dekkingsmiddelen binnen het hoofdstuk sport.

Bibliotheek
We helpen de Bibliotheek Oost Achterhoek om zo snel mogelijk een definitieve vestiging in Borculo te vinden. Mogelijk doen we hiervoor een incidentele financiële bijdrage (vanuit de algemene reserve). Hiervoor komen we met een apart raadsvoorstel zodra er meer duidelijkheid is.

Evenementenmakelaar
We willen nog meer mensen verbinden en helpen organisaties met een evenementenmakelaar. In 2023 werken we uit hoe de functie van evenementenmakelaar wordt ingevuld. In 2024 willen we starten met een evenementenmakelaar. In de begroting 2024 nemen we de uitwerking op.

WERKEN EN LEREN

Wat speelt er?

Participatiewet
Iedereen is van waarde en we willen dat iedereen een betekenisvol leven leidt. Deelname aan de samenleving via betaald werk is daarbij leidend en één van de meest effectieve manieren. In de uitvoering van de Participatiewet door Fijnder zien we opgaven, kansen en uitdagingen voor de lange termijn. Zo zien we op het gebied van de arbeidsmarkt kansen in sectoren zoals de zorg, de vrijetijdssector en bouw/-techniek. Het matchen van vraag en aanbod, onder andere uitgevoerd door het Werkgeversservicepunt Achterhoek (WSPA), is hierbij een uitdaging. Er liggen kansen om verbindingen te leggen tussen deze ontwikkeling en zorg, bijvoorbeeld op het vlak van mantelzorg/vrijwilligers.
Niet iedereen is in staat om betaalde arbeid te verrichten, bijvoorbeeld door ziekte of psychische problematiek. Dit is de zogenaamde ‘meedoengroep’, van wie betaald werk niet altijd verlangd kan worden. Deze inwoners willen we wel graag maximaal laten participeren in de samenleving. Dit kan op verschillende manieren, van dagbesteding tot onbetaald (vrijwilligers)werk. Deze doelgroep vraagt specifieke ondersteuning. Dit doen we zo lokaal mogelijk binnen onze gemeente. Fijnder is hiervoor een uitvoeringsorganisatie; een ‘trampoline’ die mensen moet helpen naar werk binnen onze gemeente. Onze lokale Berkellandse visie en aanpak moet aansluiten bij de regionale verdeelsleutel.

Armoedebestrijding
In de afgelopen jaren is het thema armoede op verschillende manieren meer op de agenda komen te staan. Er is in toenemende mate een kloof ontstaan in de inkomenspositie van inwoners, bijvoorbeeld ten gevolge van toegenomen huizenprijzen, de coronacrisis en de gevolgen van inflatie, meer specifiek de sterk gestegen energieprijzen. Dit vraagt om een andere zienswijze, een herbeoordeling van bestaande subsidierelaties en het maken van toekomstbestendige keuzes.
Het voorzien in het wettelijk minimuminkomen en het hierop aanvullende gemeentelijk minimabeleid is een taak van de gemeente en wordt door partners, zoals werkleerbedrijf Fijnder en de Stadsbank, uitgevoerd. Het leveren van maatwerk, vanuit de bedoeling van de wet, is een werkmethode die binnen onze Voormekaar teams steeds meer gemeengoed wordt. Dit wordt versterkt door Samen aan het Stuur, waarbij de gemeente eerstelijnsorganisatie is geworden en er in de uitvoering een nauwere samenwerking bestaat tussen Voormekaar en Fijnder. Op het gebied van schuldhulpverlening hebben we al de nodige stappen gezet. Vroegsignalering en de verbinding met onze vrijwillige en professionele hulpverleners staan stevig in de schoenen.

Onderwijshuisvesting
We zijn bezig met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020-2036 (het IHP). Dit plan wordt dit jaar geactualiseerd en aan u voorgelegd. Gezien de prijsontwikkeling van de afgelopen periode (en ervaringscijfers van recente aanbestedingen) betekent dit dat de benodigde/geraamde investeringsbedragen (zoals opgenomen in het huidige IHP) flink zullen toenemen. Voor de uitvoering van fase 1 (tot 2024) is in de begroting dekking gevonden in de vrijvallende kapitaalslasten vanuit onderwijshuisvesting. Voor de uitvoering van fase 2 (2024 en verder) is echter geen ruimte/dekking in de begroting opgenomen (Er vallen ook nagenoeg geen kapitaalslasten meer vrij de komende periode). Daarom kiezen we er voor om de toekomstige investeringen in onderwijs te dekken uit de reserve onderwijshuisvesting. Deze is echter op dit moment niet voldoende om alle geplande investeringen in onderwijshuisvesting te bekostigen. Dat betekent dat we de komende jaren deze reserve moeten aanvullen met (incidentele) dotaties of toch ruimte zullen moet vinden/vrijmaken om de kapitaalslasten voor onderwijshuisvesting te kunnen dekken. Mocht de benodigde financiële ruimte de komende perioden niet gevonden worden, dan betekent dat dat de plannen binnen het IHP worden opgeschoven in de toekomst.

Autonome ontwikkelingen

Loonkosten SW-medewerkers
Het minimumloon is verhoogd. Dit leidt er toe dat de loonkosten voor onze SW medewerkers niet meer overeenkomen met de in de meerjarenbegroting opgenomen prognose.

Stadsbank Oost Nederland
Op basis van de begroting van de stadsbank neemt de bijdrage voor Berkelland toe. We vinden hiervoor dekking binnen het programma binnen de post SW arbodienst.

Schades/verhaalbare kosten onderwijshuisvesting
We zien de laatste jaren een toename van schades aan onderwijshuisvesting waarvoor wij opdraaien.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Loonkosten SW	-100	-225	-225	-225
Stadsbank Oost Nederland	-31	-31	-31	-31
Schades/verhaalbare kosten onderwijshuisvesting	-20	-20	-20	-20
Meerjaren saldo	**-151**	**-276**	**-276**	**-276**

VEILIGHEID

Wat speelt er?

Tijdens de politieke avond op 18 april 2023 is het Integraal Veiligheidsplan van Achterhoek Oost behandeld en zijn er voorwaarden gesteld aan de vaststelling van het genoemde plan. Er is aangegeven dat het uitvoeringsplan Integrale Veiligheid jaarlijks geëvalueerd moet worden, met betrokkenheid van de gemeenteraad. Daarnaast moet er extra aandacht komen voor polarisatie, radicalisering, verkeersveiligheid, veilig uitgaan en aanspreekpunten in de wijk. Ook werd gesteld dat er daarbij meer ingezet moet worden op preventie. Ten slotte is de opdracht gegeven om te onderzoeken of een zelfstandig gemeentelijk Integraal Veiligheidsplan beter past bij de gemeente Berkelland dan het huidige basisteamgerichte veiligheidsplan. Om gehoor te kunnen geven aan de nadrukkelijke wensen van de gemeenteraad moet er kritisch worden gekeken naar de huidige capaciteit van het team Dienstverlening Openbare Orde en Veiligheid. De huidige BOA- en beleidscapaciteit voorziet niet in het uitvoeren van de benoemde extra aandachtspunten. Een minimale extra inzet van 1,0fte BOA en 0,5fte beleidscapaciteit is daarom strikt noodzakelijk. Daarnaast is er nu geen budgettaire ruimte voor het jaarlijks uitvoeren van een Veiligheidsmonitor om de veiligheidsgevoelens bij onze inwoners te onderzoeken.

Autonome ontwikkelingen

VNOG
Op basis van de begroting van de VNOG stijgt de bijdrage aan de VNOG. Een deel van de verhoging wordt veroorzaakt door de demarcatie van de kazernes.

Omgevingsdienst Achterhoek
De Omgevingsdienst Achterhoek heeft een begroting voor 2024 ingediend die leidt tot een hogere bijdrage. De hogere bijdrage is het gevolg van loon en prijsstijgingen.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
VNOG	-213	-213	-213	-213
VNOG demarcatie	-56	-56	-56	-56
Omgevingsdienst Achterhoek	-52	-52	-52	-52
Meerjaren saldo	**-321**	**-321**	**-321**	**-321**

Nieuw Beleid

Integraal Veiligheidsplan
Om gehoor te kunnen geven aan de nadrukkelijke wensen van de gemeenteraad moet er kritisch worden gekeken naar de huidige capaciteit van het team Dienstverlening Openbare Orde en Veiligheid. De huidige BOA- en beleidscapaciteit voorziet niet in het uitvoeren van de benoemde extra aandachtspunten. Een minimale extra inzet van 1,0 fte BOA en 0,5 fte beleidscapaciteit is daarom strikt noodzakelijk. Daarnaast is er nu geen budgettaire ruimte voor het jaarlijks uitvoeren van een Veiligheidsmonitor om de veiligheidsgevoelens bij onze inwoners te onderzoeken.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Extra inzet BOA's 1 fte	-75	-75	-75	-75
Extra beleidscapaciteit 0,5 fte	-55	-55	-55	-55
Jaarlijks uitvoeren Veiligheidsmonitor	-15	-15	-15	-15
Meerjaren saldo	**-145**	**-145**	**-145**	**-145**

ALGEMEEN BESTUUR EN BEDRIJFSVOERING

Gevolgen jaarrekening

Externe advisering
Uit de jaarrekening blijkt dat de kosten voor externe advisering structureel lager zijn dan begroot. Dit geeft de mogelijkheid om het budget te verlagen met € 40.000.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Externe advisering	40	40	40	40
Meerjaren saldo	**40**	**40**	**40**	**40**

Autonome ontwikkelingen

CAO gemeenten
Er is een nieuwe CAO gemeenten afgesloten. In deze CAO is verhoging van de loonschalen opgenomen van € 240. Na de verhoging van de loonschalen is een loonstijging van 2% afgesproken.

CAO gemeenten incidenteel
In de CAO gemeenten is een afspraak gemaakt over vervroegde uittreding. Dit leidt incidenteel tot extra lasten.

No cure no pay proceskostenvergoeding - GBT
Steeds meer mensen maken gebruik van de no cure no pay services om bezwaar te maken tegen de aanslag gemeentelijke belastingen. Het verdienmodel zit in de proceskostenvergoeding die de gemeente moet betalen. Door de toename van het aantal bezwaarmakers nemen ook de kosten toe.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
CAO gemeenten	-631	-631	-631	-631
CAO gemeenten incidenteel	-160	-234	-219	
No Cure No Pay - GBT	-24	-24	-24	-24
Meerjaren saldo	**-815**	**-889**	**-874**	**-655**

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Autonome ontwikkelingen

Correctie septembercirculaire
Na het publiceren van de begroting 2023 is er bericht ontvangen van het ministerie van BZK dat er een fout zat in de septembercirculaire. Omdat wij de septembercirculaire hebben verwerkt in de begroting 2023 ontstaat een nadeel op de algemene uitkering van € 500.000.

Rentestijging
De rente op de kapitaalmarkt stijgt al enige tijd. Hierdoor nemen ook de kosten van financiering de komende jaren toe we gaan uit van een stijging van de financieringsbehoefte met € 10 miljoen per jaar.

Rente lening aan de BNG
De BNG heeft laten weten dat de lening in 2023 niet wordt afgelost. Dit betekent dat we ook het eerste kwartaal van 2023 zeker nog rente ontvangen over de lening aan de BNG.

Vrijvallende kapitaallasten
In 2026 en 2027 vallen de kapitaallasten van de installaties in het gemeentehuis vrij.

Areaaluitbreiding OZB
Doordat er weer gebouwd wordt zijn er ook meer objecten waarover OZB kan worden geheven. Vanaf 2022 houden we rekening met een toename van de opbrengst als gevolg van de uitbreiding van het areaal.

Looncompensatie 24
De huidige CAO loopt tot 31 december 2023. Voor 2024 houden we rekening met een stijging van de lasten conform de raming in de meicirculaire voor de loonstijging sector overheid. Voorlopig gaan we uit van 5%.

Correctie prijscompensatie 2022
Vanwege de hoge inflatie in 2022 die doorwerkt naar de komende jaren is in de decembercirculaire een compensatie in de algemene uitkering aangekondigd. Deze compensatie is naar verwachting ongeveer € 500.000.

Prijscompensatie 23
We zien dat er in 2023 sprake is van een hogere inflatie dan begroot en dat dit doorwerkt in de prijzen en tarieven die we betalen. Het verschil is dusdanig groot dat een aanpassing van de begroting en het meerjarenperspectief noodzakelijk is. We gaan uit van een gemiddelde stijging van 5% in plaats van de 2,4% waar in de begroting rekening mee was gehouden.

Prijscompensatie 24
We gaan uit van de meest recente raming van het CPB voor het consumenten prijs indexcijfer. Het cijfer van maart 2023 is 3,1%.

Correctie algemene uitkering loon-prijscompensatie
Omdat we ramen in constante prijzen weten we dat we bij de overgang van constante naar lopende prijzen een deel loon/prijscompensatie krijgen.

Toeristenbelasting
Motie M22-24 vraagt om de toeristenbelasting te verhogen met het inflatiepercentage. Dit leidt echter tot ongelukkige bedragen voor te heffen toeristenbelasting. Daarom onderzoeken we welke mogelijkheden er zijn om de motie werkbaar uit te voeren. We overleggen over de mogelijkheden ook met de sector. In het derde kwartaal komen we met een voorstel over de toeristenbelasting naar uw raad. Op basis van ervaringscijfers zal een stijging van de toeristenbelasting met € 0,05 leiden tot een extra opbrengst van € 13.000.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Fout septembercirculaire	-500	-500	-500	-500
Rente stijging	-250	-500	-750	-1.000
Rente op lening BNG	300			
Vrijvallende kapitaallasten			115	274
Areaaluitbreiding OZB	80	80	80	80
Looncompensatie	-1.510	-1.510	-1.510	-1.510
Correctie prijscompensatie 2022	500	500	500	500
Prijscompensatie 23	-1.911	-1.911	-1.911	-1.911
Prijscompensatie 24	-1.713	-1.713	-1.713	-1.713
Correctie algemene uitkering Loon- Prijscompensatie	2.300	2.300	2.300	2.300
Toeristenbelasting	13	13	13	13
Meerjaren saldo	**-2691**	**-3241**	**-3376**	**-3.467**

BIJLAGE 1: STAND VAN RESERVES

Wat speelt er?

Bij de nota Reserves en Voorzieningen 2019 zijn de reserves herschikt. Daarbij zijn nog 9 reserves in stand gebleven, waarvan 8 bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves zijn ingesteld om toekomstige lasten te kunnen dekken. De reserves zijn een spaarpot voor verwachte uitgaven dit betekent niet dat er concrete plannen zijn. Als er een concreet plan is hevelen we het benodigde bedrag over van de bestemmingsreserve naar de reserve Bestuurlijke claims. De werkelijke kosten worden vervolgens gedekt uit de reserve Bestuurlijke claims. Hierna is per reserve nog eens aangegeven voor welk doel ze zijn ingesteld.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Stand 1-1-2022	Bestemming resultaat	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering door afschrijving	Stand 31-12-2022
Algemene reserve	23.914		2.910	504		26.320
Bestuurlijke claims	38.270	204	1.279	6.462	1.656	31.635
Egalisatiereserve afval	1.885			1.885		0
Egalisatiereserve investeringen	7.708		1.191		153	8.746
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	6.596		641			7.237
Onderhoud wegen	759					759
Onderwijshuisvesting	5.062	1.402	1.791	1.588	7	6.660
Herstructurering	4.000					4.000
Nadelen decentralisaties	2.780		822	125		3.477
Totaal	**90.974**	**1.606**	**8.634**	**10.564**	**1.816**	**88.834**

Meerjarenoverzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Saldo 1-1-2023	Mutaties 2023	Verwacht saldo 31-12-2023	Mutaties 2024	Verwacht saldo 31-12-2024	Mutaties 2025	Verwacht saldo 31-12-2025	Mutaties 2026	Verwacht saldo 31-12-2026
Algemene reserve	26.320		26.320		26.320		26.320		26.320
Bestuurlijke claims	31.635	-697	30.938	-117	30.821	-70	30.751	-348	30.403
Egalisatiereserve investeringen	8.746	-222	8.524	-282	8.242	-282	7.960	-282	7.678
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	7.237		7.237		7.237		7.237		7.237
Onderhoud wegen	759		759		759		759		759
Onderwijs-huisvesting	6.660	337	6.997	-22	6.975	-22	6.953	-22	6.931
Herstructurering	4.000	-4000	0		0		0		0
Nadelen decentralisaties	3.477	-3477	0		0		0		0
Totaal	**88.834**	**-8.059**	**80.775**	**-421**	**80.354**	**-374**	**79.980**	**-652**	**79.328**